

Говор замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине др Боже Љубића на Европској конференцији предсједника парламената земаља чланица Савјета Европе у оквиру теме „Темељна уставна права и слободе – учествовање, повјерење и јавна расправа као услов за демократију“

Осло, 11. септембар 2014.

"Даме и господо, колегице и колеге предсједници и представници еуропских парламената,

Прво желим изразити признање Парламентарној скупштини Вијећа Европе и институцијама Вијећа Европе у цјелини јер покрећу дебату о суштинским питањима која се тичу људских права и праведнијег друштва у цјелини. Друго, као представник Парламента Босне и Херцеговине, државе у настајању и демократије у развоју, свјестан сам да нисам најмјеродавнији давати одговоре како унаприједити демократију било као политички систем било као облик друштвеног уређења.

С обзиром на карактер државе БиХ и искуство развоја политичких односа дозволите да изнесем своја виђења функционирања уставних права у комплексним друштвима. Будући да долазим из земље која је мултиетничка, мултиконфесионална и мултикултурна или точније умјесто префикса мулти- боље би пристајао префикс три-, *с обзиром да је у преамбули Устава (који је уствари анекс Мировног споразума из Daytona) примарно дефинирана као држава три конститутивна народа Бошњака, Хрвата и Срба¹.*

Наравно, то није тако без разлога јер је Босна и Херцеговина уз Белгију и Швицарску, по мени, једина мултиетничка држава у Европи. Будући да Вијеће Европе, а и западне демократије опћенито, као идеал стандарда виде првенствено, ако не и искључиво, кроз јамство индивидуалних грађанских права у уставу, питам се да ли је то довољно и за остварење тих права за мултиетничка и подијељена друштва као што је Босна и Херцеговина и одмах да се изјасним, тврдим да није. Могао бих то

¹ *Bosniacs, Croats, and Serbs, as constituent peoples (along with Others), and citizens of Bosnia and Herzegovina hereby determine that the Constitution of Bosnia and Herzegovina...*

и емпиријски доказати на основу скоро 20 година искуства од завршетка рата и Устава из Даутона. Искуство ових двадесет година каже да је изостао значајнији повратак прогнаних или расељених у своје пријератне домове, односно настављено је исељавање, свугдје тамо (мислећи на ентитет или кантон) гдје осим, декларативног и уставног, јамства индивидуалних грађанских права нису била зајамчена и колективна етничка права и *vice versa*². Тиме желим рећи да у мултиетничким, уз то и подијељеним друштвима, тешко може бити заштите индивидуалних људских и грађанских права, ако уз то нису зајамчена права и инструменти за заштиту етничких или колективних права. Зар има елементарније индивидуалнога права од права на повратак, права да човјек достојанствено живи у свом дому и да реализира културни и етнички идентитет.

Друго, по мени, суштинско питање односи се на жељени стандард да „Заступничка демократија-парламенти – морају остати у средишту владања“. Питам се међутим је ли то уопће реално, односно могуће, у данашњем свијету и саставу вриједности, гдје одлучујући утјецај на доношење битних одлука како на државној тако и међународној разини имају мултинационалне корпорације, крупни капитал, војноиндустријски сектор, који контролом финансијских тијекова и медија, утјечу знатно и на избор заступника у парламенте.

Чињеница је да све већи и већи процент становништва и у развијеним демократијама живи у, или на рубу сиромаштва, или у својеврсном дужничком ропству.

Чињеница да у земљама које су перципиране као узори демократије људи морају радити по два посла, односно радна времена да би могли враћати дугове.

Чињеница је да су читаве државе, регије па и континенти (као што је Африка), под доминацијом овог неолибералног капитализма, доведени у стање сиромаштва и дужничког ропства.

² Наиме грађани који су се нашли као етничка мањина у ентитету хетероетничке већине су се суочавали с немогућношћу школовања и информирања на материјем језику, недостатку културних институција, кршењем религијских права, па све до права на равноправно натјецање за радно мјесто

У исто вријеме расте број безобразно богатих који све чешће бивају изабрани на водеће политичке функције или одлучујуће утјечу на избор политичких представника.

Како да се обесправљени у оваквом саставу расподјеле богатства и утјецаја изборе за своја политичка права. Безнађе и очај чини их подложним и пријемчивим за различите радикалне покрете и идеологије.

Искуство задњих избора за Еуропски парламент и поједине од држава Еуропе говори о растућој подршци радикално лијевим или десним партијама. Искуство из прошлости говори о масовним просвједима и револуцијама због дуготрајних криза.

Надам се да то нитко не жели. Стога од оних којима је највише дано, да парафразирам Библију, очекује се и да највише допринесу. Наравно уз најбогатије то су у првом реду изабрани представници. Они требају своју улогу схватити не само као одговорност већ и као мисију, стога имам потребу подсјетити нас све на, по мени, кључне циљеве сваког праведног и демократског друштва - живјети скупа у достојанству, поштовању повјерењу и солидарности.

Која је сврха демократије ако не управо то, за што је предувјет праведније друштво тј. могућност партиципације у доношењу одлука те праведнија расподјела добара како на државној тако и на свјетској разини.

Добара којих има довољно за све.

Данас када је продуктивност рада највећа у повијести, данас када располажемо моћним средствима заштите пољопривредних култура, данас када располажемо најсुвременијим средствима комуникација и транспорта не видим нити једног разлога, за економску кризу, за необразованост а још мање за сиромаштво и глад, осим људске себичности и похлепе.

Зато у поправљају друштва и свијета пођимо од себе.

Хвала на позорности!" (крај)